

Dr. SZABÓ Lajos
osztályvezető
Fogyasztási Szövetkezetek Országos Tanácsa
/Magyarország, Budapest/

A SZÖVETKEZETI VEZETÉS KÉRDÉSEI A FOGYASZTÁSI
SZÖVETKEZETEK GYAKORLATÁBAN

Dr. Molnár Imre előadásához két gondolat felvetésével kívánok hozzászólni. Előre is elnézésüket kérem, ha hozzászólásom mondanivalójában elsősorban nem a mezőgazdasági termelőszövetkezetek, hanem a fogyasztási szövetkezetek gyakorlatában kialakult tapasztalataimat használom fel. Meggyőződésem ugyanis, hogy a szövetkezeti vezetésben észlelt jelenségek a szövetkezet típusától és ágazatától függetlenül nagyjából azonosak, így joggal remélhetem, hogy a részemről - a fogyasztási szövetkezetek tapasztalatai alapján - levonandó következtetés a mezőgazdasági termelőszövetkezetekre is érvényes lehet.

Első kérdésként arról szólok, hogy a szövetkezet választott vezető testületi szervei /küldöttgyűlés, vezetőség/ hatáskörének bővülése milyen hatással van a szövetkezeti demokrácia érvényesülésére.

Az előadásból számomra az derült ki, mintha az előadó a vezetés operatív szerveinek a korábbiakhoz képesti hatáskör bővülését nem támogatná egyértelműen. Abban a kérdésben egyetérthetünk, hogy a hatáskörök átrendezésénél - a legszélesebb tagsági bázison alapuló szerv, a közgyűlés hatásköri szabályainak kialakításánál - feltétlen kell valamilyen szintbeli és mennyiségi korlátot felállítani. Nem lenne helyes ugyanis, ha a szövetkezet működésének legfontosabb kérdései kikerülnének a közgyűlés kizárólagos hatásköréből. A szövetkezeti demokrácia lényegét érinti, hogy ezekben a

kérdésekben a legszélesebb tagsági véleményt magában foglaló közvetlen fórum, a közgyűlés döntsön. De nem lényegtelen az sem, hogy milyen kérdéseket tartunk olyanoknak, amelyeket a szövetkezet működésének legfontosabb kérdései közé sorolhatunk. Ebben a vonatkozásban - álláspontom szerint - az ágazati sajátosságok nem hagyhatók figyelmen kívül. Ugy vélem azonban, hogy a következtetésben addig feltétlen el kell mennünk valamennyi szövetkezeti ágazatnál, ameddig az 1977-es szövetkezeti kodifikáció során a fogyasztási szövetkezetekre vonatkozó ágazati jogszabályok eljutottak.

Szeretném remélni, hogy az előadó által levont elvi következtetéssel nem ellentétes, sem a szövetkezeti demokráciát, sem szövetkezetpolitikai elveinket nem sérti, ha ezzel a kérdéssel kapcsolatban úgy fogalmazok, hogy a termelő típusu ágazatokban is indokolt lesz a közeljövőben továbblépni, a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozó kérdések körét újraszabályozni. Hozzáteszem mindjárt azt, hogy természetesen a fogyasztási ágazatban is látok lehetőséget a közgyűlés kizárólagos hatáskörének további szűkítésére. Arra azonban egyik ágazatban sem gondolok, hogy a szövetkezet létét és gazdálkodását érintő legfontosabb kérdésekben ne a közgyűlés döntsön. Ilyen kérdéseknek tartom az alakulás kérdését, az alapszabály elfogadását és módosítását, a középtávú terv meghatározását, valamint a szövetkezet egyesülésével, szétválásával, átalakulásával és megszűnésével kapcsolatos kérdéseket. Számomra úgy tűnik, hogy belátható időn belül valamennyi szövetkezeti ágazatban ezeknek a kérdéseknek az eldöntésére fog szűkülni a legszélesebb fórum, a közgyűlés kizárólagos hatásköre.

Ezek előrebocsátása után szeretném levonni azt a következtetést, hogy a fogyasztási szövetkezeti ágazatban az éves terv és mérleg elfogadásának küldöttgyűlési hatáskörbe adása - a rövid 3 éves tapasztalatunk szerint - több irányban is kedvező hatást eredményezett. Kedvező a tapasztalatunk, mert

a hatásköri szabályok módosítása javította az éves terv és mérlegkészítés szakszerűségét. Nem szűkítette, hanem szélesítette a tagok beleszólását e kérdések előkészítésébe, tehát javította a szövetkezeti demokráciát, ugyanakkor kiiktatott a közgyűlés hatásköri szabályai közül két olyan lényeges kérdést, amiben egyébként a sokirányú és számos állami rendelkezés érvényesítése mellett a közgyűlési döntés - legalábbis ágazatainkban - csaknem formálisnak volt tekinthető.

Bővebb magyarázat csak a szövetkezeti demokrácia szélesítéséhez kívánkozik, hiszen a felületes szemlélő előtt ellentmondásnak tűnhet, hogy a közgyűlés hatásköréből küldöttgyűlési hatáskörbe kerülésnél a tagok véleménynyilvánítási lehetőségének bővüléséről szólnunk. Hadd hivatkozzam ezzel a kérdéssel kapcsolatban arra, hogy a fogyasztási szövetkezeti ágazatokban, ahol az éves tervről és a mérlegről a küldöttgyűlés dönt, az előkészítés szakaszában tagértekezleteken részletes ismertetésre kerül úgy az éves terv, mint a várható mérlegeredmény. Ezekben a tagértekezleteken a szövetkezet tagjai elsősorban a saját területüket érintő kérdésekről nyilvánítanak véleményt, tesznek javaslatot fejlesztési kérdésekben, üzletpolitikai kérdésekben, az eredményelosztás elvéről, arányairól és összegéről, tehát valamennyi olyan kérdéstről, amelynek eldöntése a tagság szempontjából lényeges lehet. Ezeket a véleményeket és javaslatokat a küldöttgyűlésen a vezetőség részletesen ismerteti, szükség esetén a küldöttek a saját területüket érintő javaslatok mellett érvelnek, azt közvetlenül meg is indokolják és csak mindezek birtokában születik meg a küldöttgyűlés határozata.

Biztos vagyok a végkövetkeztetés helyességében; véleménynyilvánítás, döntés előkészítés, határozathozatal és a határozat tagsági ellenőrzése a fogyasztási szövetkezeti ágazatban az eddigiekhez képest érdemibb, biztosabb, szélesebb tagsági bázisra került.

A másik kérdés, amit a vezetési munkával, a testületi vezetéssel kapcsolatban felvetek a szűkített vezetői testületek összetételével van kapcsolatban. Előttem sem kétséges, hogy gazdaságpolitikai célkitűzéseink maradéktalan megvalósítása, a szövetkezetekre háruló gazdasági feladatok megoldása a korábbiaknál is nagyobb követelményeket támaszt mind az egyszemélyi vezetőkkel, mind a vezető testületekkel szemben. A kérdés ebből adódik; szükséges-e, hogy a vezető testületek tagjai bármiféle szakmai képzéssel /netán közgazdasági, számviteli, agrár, vagy a fogyasztási szövetkezeteket illetően áruforgalmi/ szakismeretekkel rendelkezzenek? Feltehetném a kérdést úgy is, hogy a szövetkezetek testületi munkájában azonos hatásfokkal tud-e részt venni a szakember, illetve a szakmai ismeretekkel fel nem vértezett testületi tag? A kérdést én egyértelműen igennel válaszolom meg.

A szövetkezet vezető testülete elé kerülő kérdések előkészítése általában a szakemberek által történik. Az előterjesztést szakmai indokokkal is alátámasztva úgy kell előkészíteni, hogy annak indoka, állami és politikai határozatokkal való összhangja egyértelmű legyen, a kérdés hátterét és szakmai összefüggéseit a nem szakember is megértse. Helyeselhető, ha az előkészítés során a szakemberek indokokkal alátámasztva, a szövetkezeti érdekeket is kifejtve több variációs döntési javaslatot készítenek és terjesztenek elő, azokat azonban úgy tálalják, hogy a több variáció közül ne csak a szakember, hanem a testület valamennyi tagja ki tudja választani a szövetkezet érdekeivel leginkább összhangban állót, a törvényes és szakszerű megoldást. Ilyen alapos előkészítés mellett nem kell félni attól, hogy a speciális szakismeretekkel nem rendelkező szövetkezeti tag a testület elé tárt kérdésben nem tud megfelelő elhatározásra jutni, nem tudja eldönteni, hogy a több lehetőség közül melyiket támogassa, a javaslatot megszavazza vagy ellenezza.

A kérdést ilyen formán megközelítve annak a következtetésnek a levonásához szeretnék eljutni, hogy egyik szövetkezeti ágazatban sem indokolt a vezető testület összetételét szakmai szempontok előtérbe helyezésével, szakismeretek fetisizálásával úgy befolyásolni, hogy a testület lehetőleg szakemberekből álljon. Álláspontom szerint nem hátrány, hanem kifejezett előny, ha a vezető testületek továbbra is a tagság területi megoszlásának és rétegérdekeinek érvényesítésre alkalmas összetételben kerülnek kialakításra. Nem szabad tehát teret engedni egyik ágazatban sem olyan törekvésnek, hogy a tagsági érdekek háttérbe szorításával technokrata szemléletű, szakértői testület alakuljon ki.